

Sammanfattande utlåtande

Avancerad nivå, Idé- och lärdomshistoria, Uppsala universitet

Följande bedömning baserar sig på en självvärdering inklusive bilagor samt ett platsbesök 1-2 oktober. Bedömgargruppen har bestått av Orsi Husz, Uppsala universitet, Leif Runefelt, Södertörns högskola, Hedvig Söderström, masterstudent vid Uppsala universitet och Nina Wormbs, KTH.

Utbildningens kvalitet och måluppfyllnad

Master- och magisterutbildningen vid Idé- och lärdomshistoria i Uppsala är en ambitiös, högkvalitativ utbildning som examinerar skickliga och konkurrenskraftiga studenter. Programmen har haft ca 50 inskrivna studenter under den senaste 5-årsperioden, alltså ca 10 per år (varav två läst magister), vilket är en god tillströmning. De uppfyller Högskoleförordningens krav.

Utbildningens styrkor

Utbildningen har framför allt två styrkor. (Vi behandlar i första hand masterutbildningen nedan.) En är den tydliga och genomgående förankringen i flera starka forskningsprofiler i kombination med huvudsakligen professors- och docentkompetent undervisande personal. Institutionen för idé- och lärdomshistoria har en lång historia av att generera och härbärgera framstående forskare och forskningsprojekt och man har låtit detta genomsyra utbildningen på avancerad nivå genom en stark forskningsanknytning i kursutbud och undervisning.

Den andra är att utbildningen är integrerad i *Masterprogrammet i humaniora* vid humanistiska fakulteten. Dessa två saker sammantagna gör att resurser och utbud för studenterna inom utbildningen är mycket goda. Det visar sig framför allt i ett stort och unikt kursutbud, där den enskilde studenten kan välja mellan tiotals olika kurser under flera terminer, i ett upplägg med mycket valfrihet, som leder tankarna till *liberal arts*-traditionen.

Så vitt vi kan se sköts utbildningen effektivt och med stor reflektion. Ekonomin går inte ihop utan utbildningen på avancerad nivå är en förlustaffär som finansieras av mer intäktbringande verksamheter på grundnivå. Det är inte ovanligt.

Självvärderingen visar att institutionen tar frågan om studenternas progression på största allvar. Kursplaner liksom kursbeskrivningar är korrekta och tydliga. Exempeluppsatser tyder på att lärarna bedömer uppsatserna i enlighet med föreliggande betygskriterier. Det finns också ett bra säkerhetssystem i bedömningarna av uppsatserna med en tydlig åtskillnad mellan handledare och examinator. Om handledare och examinator har olika uppfattningar om uppsatsens betyg tillsätts en extern granskare. Uppsatsarbetet är också gjort handfast för studenterna i form av en rad stationer under utbildningens gång.

Möjligheter till förbättring

Den första och mest centrala problematiken är explicitgjord också i institutionens självvärdering, nämligen den låga genomströmningen. Man kan inte räkna med att alla som inleder ett masterprogram också tar ut en examen, men siffrorna för denna utbildning är oroväckande låga, särskilt för några enskilda kullar (2016, 2017 – även om den senare endast nyligen blivit avslutad). Vår bedömning är att utbildningens ambition också är dess problem. Utbildningen är starkt uppsatsfokuserad, och redan första veckan skruvas ambitioner och förväntningar upp med PM om uppsatsen som inte ska vara färdig förrän två år senare.

Vi anser att uppsatsarbetet behöver avdramatiseras och inte från början framställas som ett *magnum opus* på väg mot en framgångsrik forskarkarriär. Uppsatsen är redan större än vid andra jämförbara utbildningar (45hp mot det normala 30hp). Institutionen menar dessutom att det är ett problem att studenterna kommer igång för *sent* med sitt faktiska skrivande, varför

rivstarten inte verkar fylla sin funktion. Stationerna i uppsatsskrivandets senare led bör istället ses över. Dessutom anser vi att en ventilering bör ske tidigare under termin fyra för att möjliggöra ett jämnare arbetstempo.

En sådan förändring skulle också motverka ett problem som identifierats av institutionen, nämligen studenternas ämnesval. De upplevdes ibland som problematiska: dels var de inte i alla avseenden genomförbara, dels låg de för nära kandidatuppsatsen. Att senarelägga ämnesval ger studenterna större möjlighet att formulera nya och genomförbara ämnen. De skulle också kunna få tid att bekanta sig med institutionens forskningsprofiler och få en inblick i vilka ämnesval som är väl förankrade i miljön, genomförbara och rimliga. Förslaget i självvärderingens avslutning att träffa handledaren en gång i månaden under hela utbildningen kanske snarare lägger sten på börda, särskilt eftersom studenten då ofta förväntas läsa kurser på heltid.

Så vitt vi förstår av kursplan, kursbeskrivningar, självvärdering och utsänt underlag kan det på grund av uppsatsarbetets stationer under terminer 1–3 förekomma perioder – om än kortare sådana – då studenten förväntas arbeta mer än heltid, alltså förbereda ett uppsats-PM trots att hen läser kurser på heltid. Detta bör i möjligaste mån undvikas.

Vid platsbesöket framkom att institutionen utifrån arbetet med självvärderingen tänkt i liknande banor, och att utbildningen från HT20 ska skjuta fram den första uppsatsstationen till senare under termin 1, och på introduktionskursen göra studenterna mer bekanta med forskningsmiljön.

Den andra frågan rör den ganska svaga kopplingen till ett arbetsliv utanför akademien. Utbildningen har mycket gott självförtroende: här utbildas framtidens idéhistoriker. Många studenter blir också antagna till forskarutbildning, men inte alla. Några måste bli något annat. Det finns ett stort inslag av generiska kunskaper i utbildningen, men de bör artikuleras bättre. Förhållandevis få studenter – fem av de 50 – har utnyttjat möjligheten till att göra praktik inom masterutbildningen och både praktiken och annan yrkesinriktning utanför akademien tonas ner i självvärderingen. Detta kan förbättras.

Det starka fokuset mot forskarutbildningen framträder på flera sätt. Ett är att de valbara masterkurserna i idé- och lärdoms historia är öppna även för doktorander, och att doktorander vid institutionens forskarutbildning uppmuntras eller uppmanas att ta två valfria (utökade) kurser på avancerad nivå. Det innebär att det i klassrumssituationen kan finnas studenter på klart olika utbildnings- och erfarenhetsnivåer vilket kan innebära pedagogiska utmaningar, till exempel att studenter som ännu inte inskolats till fullo i studier på avancerad nivå får svårare att komma till tals. Ett annat är förväntningar på masterstudenter att delta i institutionens högre seminarier. Den forskningsnära utbildningsmiljön är positiv men behöver vägas upp av ett mer explicit perspektiv som blickar ut från akademien.

Genomströmningen och den svaga arbetslivsanknytningen är de största förbättringspotentialerna. Ytterligare några områden kan dock nämnas som institutionen skulle kunna angripa i kvalitetsförbättrande syfte.

Ett hänger delvis ihop med frågan om arbetslivsanknytning och rör avsaknaden av explicit metodundervisning. Det finns inga metodkurser i idé- och lärdoms historia i Uppsala, på vare sig avancerad nivå eller forskarutbildningsnivå. Institutionens hållning är att metod lärs ut genom praktik och tränas och diskuteras vid handledning och i seminarier. Vi efterlyser emellertid en kontinuerlig explicit diskussion om metod, formulerad till exempel i kursers lärandemål och innehållsbeskrivningar, som skapar medvetenhet om att man på avancerad nivå ska vara kapabel att både redogöra för sin egen metod och i mer allmänna termer kunna diskutera metoder när man ser dem. Ett mer artikulert förhållningssätt till metod är till nytta både för dem som vill bli forskare och för dem som måste dokumentera generiska kunskaper

för framtida arbetsgivare. Att kunna resonera i termer av och artikulera metod är en viktig generisk kunskap.

Vårt platsbesök inklusive ett möte med studenter pekade på att alla upplevde att studentinflytandet var tillgodosett. Samtidigt rådde påfallande oklarhet om tillsättning till och uppgift i Institutionsstyrelsen, vilket kan ha att göra med hur studentkåren arbetar snarare än institutionen. Det utsända utvärderingsmaterialet pekar på att vissa studenter kunde uppleva seminarieklimatet som svårt och att graden av feedback var låg, men svarsfrekvensen var så låg att det är svårt att säga vilken bäring kommentarerna har. Studenterna efterlyste fler sociala sammanhang, både inom fakultetens masterprogram som helhet och i relation till institutionens forskningsmiljöer.

Studenterna efterlyste också en tydligare diskussion om de kunskaper och färdigheter som de får under utbildningen. En sådan diskussion skulle kunna hjälpa dem att under studiernas gång förstå vad de lär sig, och underlätta när de vill argumentera för sig själva på arbetsmarknaden. De skulle också gärna se att det fördes fler samtal om vad man kan göra efter utbildningen om man väljer att inte forska. Ett tydligare fokus på att man kan praktisera under utbildningen skulle öppna möjligheter för att studenterna skulle se hur de kan förankra sina färdigheter praktiskt.

Slutligen driver institutionen ett framgångsrikt internationaliseringsarbete på forskarutbildningen, men på avancerad nivå är det förhållandevis få studenter som har åkt utomlands – endast två av de ca 50 under en femårsperiod. Det är svårt att avgöra vad det beror på. Utvärderingsmaterialet som bifogats visar att ett antal studenter förvärvsarbetar på deltid under studierna, vilket kan försvåra. Internationalisering handlar dock inte endast om att ”skicka ut” studenter utan också ”ta emot” dem. En genomgång av kursutbudet inom hela masterprogrammet i humaniora vid humanistisk fakultet visar att idé- och lärdomshistoria till skillnad från flera andra ämnen i huvudsak bedriver undervisning på svenska, vilket är ett stort hinder för många utländska studenter. Just Uppsala universitet, ett internationellt känt och välrenommerat lärosäte, skulle kunna ha en tydligare konkurrensfördel i möjligheten att dra till sig utländska studenter. Men kanske är detta mindre intressant för en utbildning som så tydligt är inriktad mot att producera konkurrenskraftiga kandidater till en svensk forskarutbildning.

Kvalitetsarbete

Vår bedömning är att det kontinuerliga kvalitetsarbetet är gott. Att man förmår beskriva sin utbildning på ett balanserat och reflexivt sätt där både svagheter och styrkor ärligt diskuteras är en god förutsättning för förbättringsarbete. Att arbetet med självvärderingen också redan resulterat i egna slutsatser om möjliga ändringar av utbildningen vittnar om både kompetens och konstruktivitet.